

Назва заходу: «Визнання у вищій освіті: як зробити так, щоб воно працювало!»

Семінар для Болонських експертів та експертів з реформування вищої освіти

Термін проведення: 7-9 червня 2010 року

Експерти національної команди - учасники: Олег Шаров, перший проректор Університету економіки і права «КРОК», кандидат фізико-математичних наук, доцент (olegsh@krok.edu.ua) Тарас Добко, перший проректор Українського католицького університету, доктор філософії (dobko@ucu.edu.ua).

Програма та матеріали презентацій: на сайті <http://tallinn2010.bolognaexperts.net/>

ЗВІТ

I. Що нового та корисного Ви дізналися? Ваші враження?

- Організатори запропонували комплексний підхід до розгляду головної теми семінару, відштовхуючись від переконання, що питання визнання у вищій освіті в Європі перебуває в епіцентрі всього Болонського процесу. Без вирішення цього питання неможливо досягнути інших принципів цілі реформи вищої освіти в Європі: студентської мобільності, створення можливостей для навчання впродовж життя, інтернаціоналізації та підвищення привабливості європейської вищої освіти.
- Відтак в центрі уваги учасників семінару були всі елементи процесу визнання кваліфікацій: (1) основні законодавчі документи та рекомендації, що встановлюють принципи визнання та обумовлюють критерії визнання; (2) роль мереж ENIC (Європейська мережа інформаційних центрів) та NARIC (мережа Національних академічних інформаційних центрів з визнання), призначених для запровадження політики і практики визнання кваліфікацій; (3) критичне значення створення Національних рамок кваліфікацій для забезпечення порівнянності та прозорості в рамках Європейського простору вищої освіти (ЄПВО); основні інструменти визнання, до яких належать система накопичення та зарахування кредитів ECTS, Додаток до диплому європейського зразка, навчальні досягнення і компетентісний підхід до укладення навчальних планів та навчальних курсів; (4) практичні рекомендації щодо здійснення оцінки іноземних кваліфікацій особливо щодо їхнього зв'язку з питанням оцінки якості (quality assurance).
- Успіх семінару був також зумовлений логічною організацією різних його частин, які доповнювали одна одну. Перша частина була інформаційною, полягала у презентації основних напрацювань в ділянці визнання і дозволила учасникам оновити свої знання теми. Друга частина була присвячена проблематизації головної тематики семінару та формулюванню нових викликів. Третя частина відбувалася у вигляді майстерень, де кожен з учасників мав нагоду практично вправлятися з різними аспектами визнання

шляхом case-studies. Четверта частина дозволила вдосконалювати розуміння теми через обмін досвідом та спілкування з іноземними колегами за системою buddy. Дуже вдало було створено умови для спілкування учасників семінару під час перерв. Висока електронна культура Естонії та Талліннського університету дозволяли учасникам семінару постійно користуватись якісним інтернет-зв'язком.

- Поважним викликом в процесі визнання кваліфікацій залишається забезпечення одного з основних положень Лісабонської конвенції про визнання щодо права на чесну і справедливу оцінку академічної чи професійної кваліфікації особи відповідно до прозорих, узгоджених і надійних критеріїв. У цьому ключі особливої гостроти набуває тлумачення поняття «вагомої різниці» (substantial difference), його розуміння різними стейкхолдерами. Часто

порушується базове припущення конвенції, що наявність «вагомої різниці» є радше винятком, ніж правилом. Виходом з цієї ситуації має стати професійне застосування інструменту навчальних досягнень (learning outcomes) для створення навчальних програм та курсів.

- За загальним переконанням учасників, навіть при найкраще опрацьованих принципах і критеріях, інструментах і практиках система визнання може запрацювати лише при дотриманні «духу визнання». Зазначалося, що далі існує практика, де для визнання кваліфікації чи періоду навчання вимагають повну еквівалентність чи навіть тотожності іноземної кваліфікації з національною, де всі відмінності стають «вагомими». Поширеним є ексклюзивний підхід до визнання, який використовується для протекціонізму власних програм чи власного престижу. Насправді, при визнанні треба насамперед зосередитися на визначенні того, що студент знає і вміє робити. Але для цього звісно треба вдосконалити саме розуміння навчальних досягнень та практики їхнього прикладного застосування при формуванні навчальних програм.

- Однією з найкращих і найцікавіших стала доповідь і майстер-клас про те, чим є і чим не є навчальні досягнення (learning outcomes). Був запропонований т.з. «голістичний підхід» до навчальних досягнень. Він полягає у тому, що навчальні результати мають визначатися в контексті очікуваної навчальної траєкторії студента і запланованої методології оцінювання

досягнення цих результатів. Для прикладу, навчальний курс з філософії для істориків і фізиків щодо свого змісту повинен враховувати напрям навчання студентів.

- Цікавою також була доповідь про зв'язок визнання і працевлаштування. Наголошено, що працедавці повинні бути вагомим гравцем на полі визначення навчальних досягнень і відповідно визнання кваліфікацій. Для працедавця важливим є не стільки формальне визнання дипломів з боку держави, скільки репутація університету, яку формують його випускники на ринку праці. Університети повинні бути більш відкритими у своїй діяльності, приділяти більше уваги вишколу своїх студентів в дусі критичного мислення, творчості та інноваційності, адміністрації закладів мають демонструвати власний приклад у цій сфері.
- На семінарі розглядалися обидва аспекти визнання: кваліфікацій і періодів навчання. Більше уваги приділялося питанню визнання кваліфікацій з можливістю мобільного руху студентів між різними навчальними закладами однієї країни чи різних держав при переході з одного рівня на інший чи для працевлаштування. Водночас було визнано, що в

реальній практиці на даний час більше справ з визнання стосуються визнання короткотермінових періодів навчання в інших університетах і зарахування їх як частини «домашнього» навчального плану у рідному університеті. Основною проблемою, яка стоїть на заваді покращанню цієї практики, є брак комунікації між академічними підрозділами різних університетів, залучених в процес обміну студентами, брак кваліфікованих в питаннях визнання осіб в цих підрозділах і особиста халатність окремих учасників обміну, які всю відповідальність за полагодження питань з визнання перекладають зі себе на інших осіб.

- Семінар дозволив також здобути порівняльну перспективу на проблеми визнання в різних країнах. Докладні доповіді учасників з Вірменії, Грузії, Лівану та порівняльне дослідження про визнання серед європейських студентів дозволили акцентувати основні виклики та обмінятися досвідом з визнання. На одному з майстер-класів українськими учасниками було представлено українську проблематику з визнання.
- Одним з найяскравіших досвідів семінару стали майстерні або майстер-класи, де була нагода пересвідчитися, як можна вирішувати практичні питання, що виникають в процесі визнання.
- Відбулася презентація нового порталу для віртуальної спільноти експертів, мета якого покращити комунікацію та обмін досвідом між експертами з різних країн.
- У рамках семінару відбулася також сесія представників команд експертів з реформування вищої освіти. Досвід інших країн був корисний, щоб оцінити власну працю і дальших можливостей для промоції реформ в Україні. Однією з ключових відмінностей між різними країнами, яка одразу впадає у вічі, є рівень відкритості і зацікавленості уряду в співпраці з національними командами, а також рівень самостійності та автономії, якими наділені відповідні команди у реалізації програмних цілей реформування вищої освіти.

II. Які Ваші рекомендації за результатами заходу?

1. Першочерговим завданням є створення Національної рамки кваліфікацій.
2. Потрібно вдосконалити навички науково-педагогічних працівників та адміністраторів в українських університетах щодо використання компетентнісного підходу на основі «навчальних досягнень» (learning outcomes) при укладенні навчальних планів та курсів. З цією метою, крім проведення семінарів, треба укласти відповідні методичні вказівки та зразки навчальних курсів.
3. Потрібно ширше залучати працедавців до обговорення профілю навчальних планів та навчальних програм, а також визначення навчальних досягнень (learning outcomes).
4. З метою вдосконалення практики визнання кваліфікацій про освіту варто здійснити незалежний громадський аудит діяльності відповідних підрозділів Міністерства освіти і науки України на предмет дотримання ними принципів Лісабонської конвенції з визнання та інших рекомендацій щодо визнання іноземних кваліфікацій, внести відповідні зміни до тексту Положення про визнання іноземних документів про освіту.

5. Треба здійснити в українських університетах низку заходів за підтримки МОН України, спрямованих на роз'яснення «духу» Лісабонської конвенції з визнання.
6. Дуже важливо перекласти на українську мову основні європейські рекомендації щодо практики визнання та оцінювання іноземних кваліфікацій.